

Received: 10/06/2025

Accepted: 17/06/2025

Published: 15/08/2025

Preschool Social Skills Education: The Impact On Independent Learning Behavior

Okul Öncesinde Sosyal Beceri Eğitimi: Bağımsız Öğrenme Davranışı Üzerine Etkisi

Hacer Kayabalı¹, Saide Özbey²

Abstract

The aim of this study is to examine the effects of a Social Skills Training Program on the learning behaviors of children attending a preschool education institution. A quasi-experimental design with pre-test and post-test control groups, which is one of the quantitative research methods, was used in the study. The study group consisted of 26 children aged 5-6, with 13 in the experimental group and 13 in the control group, attending a kindergarten affiliated with the Ministry of National Education in the central district of Kırıkkale during the 2023-2024 academic year. The Social Skills Training Program, developed by the researcher, was implemented with the experimental group three days a week for eight weeks. Meanwhile, the control group followed a routine program administered by the classroom teacher. The "Independent Learning Behaviors Scale for Preschool Children (3-5 years) BÖD-3-5" were utilized in the ix research. The data were analyzed using the Wilcoxon test for within-group comparisons and the Mann-Whitney U test for between-group comparisons. Pre-test results administered by the classroom teachers before the study showed similar levels of independent learning behaviors between the experimental and control groups. According to the analysis of the post-test data on independent learning behaviors following the implementation of the program, the difference between the post-test scores of the experimental and control groups was found to be statistically significant in favor of the experimental group ($p<0.05$). A follow-up test conducted four weeks after the post-test demonstrated that the effects of the implemented program persisted, with significant improvements of independent learning behaviors.

Keywords: Social Skills, Independent Learning Behaviors, Preschool

Öz

Bu araştırmanın amacı okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklara uygulanan Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın çocukların bağımsız öğrenme davranışları üzerine etkisini incelemektir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel model kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, 2023-2024 eğitim öğretim yılında Kırıkkale'nin merkez ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı anaokuluna devam eden 5-6 yaş aralığındaki 13'ü deney, 13'ü kontrol grubunda olmak üzere 26 çocuktan oluşmaktadır. Çalışmada deney grubuna sekiz hafta boyunca haftada üç gün olmak üzere araştırmacı tarafından geliştirilen Sosyal Beceri Eğitimi Programı uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise sınıf öğretmeni tarafından rutin program uygulanmıştır. Araştırmada "Okul Öncesi Çocuklar için Bağımsız Öğrenme Davranışları Ölçeği (3- 5 yaş) BÖD-3-5" kullanılmıştır. Veriler, grup içi karşılaştırmalar için Wilcoxon testi ve gruplar arası karşılaştırmalar için Mann Whitney-U testi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma öncesinde deney ve kontrol gruplarına sınıf öğretmenleri tarafından uygulanan ön testte göre çocukların bağımsız öğrenme beceri düzeyleri ön test puanları deney ve kontrol gruplarında benzerdir. Uygulanan program sonrasında Bağımsız öğrenme davranışlarına ilişkin yapılan son test verilerinin analizine göre deney ve kontrol gruplarının son test puanları arasındaki farkın deney grubunun lehine istatistiksel olarak anlamlı olduğu

¹ Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara, 0009-0007-0096-4319

² Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara, 0000-0001-8487-7579

Address of Correspondence/Yazışma Adresi: hcrkybli@gmail.com

($p<0.05$) görülmüştür. Son test uygulamasından dört hafta sonra deney grubuna yapılan kalıcılık testinde uygulanan programın çocukların bağımsız öğrenme davranışları üzerindeki etkisinin devam ettiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Beceri, Bağımsız Öğrenme Davranışları, Okul Öncesi

Giriş

İnsan, doğası gereği topluluk içinde yaşar ve yaşamı boyunca edindiği deneyimleri belleğinde biriktirir. Bu birikimi gözlem ve eğitimle harmanlayarak beceri ve yetenekler geliştirir; böylece sosyal beceriler kazanır (Adler, 2017, s. 40). Sosyal becerilerin temeli erken çocukluk döneminde atılır ve bu dönemde kazanılan beceriler, bireyin yaşam boyu sosyal uyumunu, başarısını ve mutluluğunu olumlu yönde etkiler (Bugental & Grusec, 2006, s. 368; Coie, Dodge & Kupersmidt, 1990; Değirmenci, 2020; Acun Kapıkıran, İvendi & Adak, 2006; Gülay & Akman, 2009; Sevinç, 2005). Çocuklukta gelişen sosyal beceriler; duygusal, bilişsel ve akademik gelişimi desteklerken, kişilerarası ilişkileri yönetme, akran kabulü, duygu ve düşünceleri ifade etme gibi alanlarda da önemli katkılar sağlar (Gresham, 2001, s. 325-326; Shopiro, 2004, s. 52).

Sosyal beceriler; akranlarla olumlu ilişkiler kurma ve sürdürme, kendini kontrol etme, akademik ve uyum becerileri ile atılganlık gibi bireysel ve toplumsal yaşamın her alanında gerekli olan davranışları içeren becerilerdir. Bu becerilerin erken yaşta kazanılması büyük önem taşır (Alisinaoğlu & Özbey, 2011; Samancı & Uçan, 2017). Caldarella ve Merrell (1997), sosyal becerilerin akran ilişkileri, öz denetim, akademik beceriler, uyum ve girişkenlik olmak üzere beş temel beceri grubunun bütünleşmesiyle oluştuğunu belirtmiştir; bu temel beceriler ise çocukların bağımsız öğrenme becerilerini desteklemede önemli bir rol oynamaktadır. Jureviciene ve arkadaşları (2012) ise sosyal becerilerin bütünleştirici, örtüşen ve birbirini tamamlayan çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu vurgulamıştır. Bu çok yönlü yapı, bireyin bağımsız öğrenme davranışlarını geliştirmesinde de önemli bir rol oynar; çünkü sosyal beceriler, öz denetim, girişkenlik ve akademik sorumluluk gibi bağımsız öğrenmeyi destekleyen temel yetkinlikleri içermektedir.

Bağımsız öğrenme davranışları, bireyin öğrenme sürecini kendi başına başlatabilmesi, hedef belirleyip planlama yapabilmesi, öğrenme sürecini bilişsel ve üstbilişsel stratejilerle yönetebilmesi ve süreci değerlendirme becerisine sahip olması şeklinde tanımlanır (Zimmerman, 2002; Saraç, Karakelle & Whitebread, 2019). Bu davranışlar, bireyin öğrenme sürecinde aktif, bilinçli ve öz düzenlemeye dayalı bir rol üstlenmesini sağlar. Dörr ve Perels'e (2020) göre bağımsız öğrenme davranışlarının temelleri erken çocukluk döneminde atılmaktadır. Vygotsky ise bu davranışların gelişiminde yalnızca olgunlaşmanın değil, çocuğun çevresiyle kurduğu olumlu sosyal etkileşimlerin de önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır (akt. Ogelman, Saraç & Özbilen, 2023). Destekleyici bir çevrede akranlar ve yetişkinlerle kurulan yoğun sosyal etkileşim, çocukların öz düzenleme becerilerinin gelişimini desteklemektedir. Bu bağlamda, bağımsız öğrenme davranışlarının gelişiminde sosyal etkileşimlerin rolü göz önüne alındığında, sosyal becerilerin bu süreçte etkili olduğu düşünülmektedir (Ogelman, Saraç & Özbilen, 2023). Caldarella ve Merrell (1997), sosyal becerilerin alt boyutları arasında bağımsız çalışma, görev tamamlama, kendi düzeyine uygun çalışmalar üretme, zamanı etkili kullanma, uygun şekilde yardım isteme, dikkatini koruyarak görevine odaklanma, görüş ayrılıklarında uzlaşma ve öz güven gibi davranışların yer aldığını belirtmiştir. Benzer şekilde, Saraç, Karakelle ve Whitebread (2019), bağımsız öğrenme davranışlarını hedef belirleme, plan yapma, özgün stratejiler geliştirme, yardım isteme, dikkat dağıtıcı unsurlara rağmen odaklanma, kişiler arası problem çözme ve güvenle işe başlama gibi beceriler olarak tanımlamaktadır. Bu doğrultuda, sosyal becerilerin, bireylerin bağımsız öğrenme davranışlarını destekleyici nitelikte olduğu söylenebilir. Sosyal beceriler; hedef belirleme, plan yapma, göreve odaklanma ve gerektiğinde yardım isteme gibi bağımsız öğrenme sürecinde kritik rol oynayan davranışların gelişimini teşvik eder. Özellikle dikkat yönetimi, sosyal

problem çözme ve öz güven gibi unsurlar, bireylerin öğrenme sürecini daha verimli yürütmesini sağlar. Bu nedenle, sosyal becerilerin geliştirilmesi, bireylerin bağımsız öğrenme kapasitelerini artırmada önemli bir unsur olarak değerlendirilmelidir.

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın çocukların bağımsız öğrenme davranışları üzerine etkisini incelemektir. Çocuklara uygulanan sosyal beceri eğitim programının çocuklarda iletişim, problem çözme, bağımsız olarak çalışma, hedef belirleme, plan yapma ve görevlerine odaklanma, gerektiğinde yardım isteme davranışlarını geliştirerek bağımsız öğrenme davranışlarını artıracak hipotezi üzerine odaklanılmıştır. Alan yazında yapılmış çeşitli araştırma bulguları bağımsız öğrenme davranışlarını geliştirmek için çocukların sosyal becerilerinin desteklenip geliştirilmesi sonucuyla örtüşmektedir. Bu bağlamda, bu çalışmada elde edilen bulgular, sosyal beceri eğitiminin bağımsız öğrenme davranışları üzerindeki etkilerini ortaya koyarak; sosyal-duygusal gelişimi destekleyen, çocukların kendi öğrenme süreçlerinde daha aktif ve sorumluluk sahibi bireyler olmalarına katkı sunacak alternatif eğitim programlarının geliştirilmesine yönelik önemli bir dayanak oluşturması açısından önemlidir.

Yöntem

Bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden yarı deneysel modeldir. Araştırmada veri toplamadan önce Gazi Üniversitesi etik kuruluna başvurulmuş E-77082166-302.08.01-686504 no'lu bilimsel ve eğitim amaçlı izin alınmıştır. Aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığına başvuru yapılmış ve izin alınmıştır. Katılımcılar çocuk olduğu için velilerine onam formu sunulmuş ve gönüllü olanların çocukları çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmada, ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Bu modelde, biri deney grubu, diğeri ise kontrol grubu olmak üzere, yansız atama yöntemiyle oluşturulmuş iki grup bulunmaktadır. Uygulama süreci öncesinde ve sonrasında her iki gruba da ölçme yapılmaktadır (Karasar, 2010). İlk olarak grupların birbirine benzer olmasına dikkat edilmiştir. Ardından deney grubuna sosyal beceri eğitimi programı uygulanmış, kontrol grubuna ise herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Uygulama sonrasında her iki gruba son test uygulanarak elde edilen veriler karşılaştırılmıştır (Büyüköztürk ve ark., 2017).

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri Saraç vd. (2019) tarafından geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmış olan "Okul Öncesi Çocuklar için Bağımsız Öğrenme Davranışları Ölçeği (3-5 yaş) BÖD-3-5" aracılığıyla toplanmıştır.

Okul Öncesi Çocuklar için Bağımsız Öğrenme Davranışları Ölçeği (3-5 yaş) BÖD-3-5

Whitebread ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilen ve Saraç vd. (2019) tarafından Türkçeye uyarlanan "Okul Öncesi Çocuklar için Bağımsız Öğrenme Davranışları (BÖD 3-5) Ölçeği", 3-5 yaş aralığındaki çocukların sınıf ortamındaki öğrenme davranışlarını gözlem yoluyla değerlendiren bir ölçme aracıdır. Ölçeğin orijinali 22 maddeden oluşmakta ve 4'lü Likert tipi ile değerlendirilmektedir. Gözlem yoluyla doldurulan bu ölçekten alınabilecek puanlar 16 ile 64 arasında değişmektedir. Ölçeğin geliştirilme sürecinde, çocukların üstbilişsel ve öz düzenleyici davranışlarını yansıtan 35 davranış ifadesi belirlenmiş, bu ifadelerden 22'si seçilerek orijinal form oluşturulmuştur. Türkçeye uyarlama sürecinde, İngilizceye hâkim üç uzman bağımsız çeviriler yapmış, ardından bu çeviriler birleştirilip ortak bir form oluşturulmuştur. Nihai Türkçe form 16 maddeden oluşmaktadır. Maddeler; etkinlik başlatma, problem çözmeye ilgi, özgün yöntemler geliştirme, mantıklı seçimler yapma gibi davranışları kapsamaktadır. Ölçek, çocuğu düzenli olarak gözleyen bir yetişkin tarafından yaklaşık 10-15 dakikada doldurulmaktadır. Saraç vd. (2019) tarafından yapılan geçerlik-güvenirlik analizlerinde ölçeğin test-tekrar test güvenirliği .962, iç tutarlılığı ise .968 olarak bulunmuş; bu bulgular ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu

göstermektedir. Ayrıca, BÖD 3-5 Ölçeği, Nevşehir (Ogelman & Kaya, 2023) ve Sinop (Dursun, Sarı & Ogelman, 2023) illerinde yürütülen çalışmalarda da kullanılmış, her iki araştırmada da iç tutarlılık katsayısı .96 olarak tespit edilmiştir. Bu bulgular ölçeğin farklı örneklemelerde de güvenilirliğini koruduğunu ortaya koymaktadır.

Program ve Uygulama Süreci

Sosyal beceri eğitim programı hazırlanırken çocukların sosyal gelişimini açıklayan farklı kuramlar bir arada ele alınmıştır. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı, okul öncesi dönemin "girişimciliğe karşı suçluluk" evresine denk geldiğini ve bu süreçte çocukların desteklenmesinin özdenetim becerilerini artırdığını vurgulamaktadır (Yıldız, 2021). Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramı ise model alma, gözlem ve öz yeterlilik gelişiminin önemine dikkat çeker. Bu doğrultuda, çocuklara uygun sosyal modeller sunulmuş, etkinliklerde model davranışlar pekiştirilmiştir (Bandura, akt. Yıldız, 2021). Vygotsky'nin Sosyo-Kültürel Kuramı kapsamında çocuğun mevcut bilgi ve becerileri ile hedef davranışlar arasında bağlantı kurulmuş, öğretmen rehberliğinde yapı iskelesi sağlanmıştır. Ekolojik Sistemler Kuramı ise çocuğun gelişiminde çevresel etkileşimlerin önemine vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda sıcak, güvenli ve kapsayıcı sınıf ortamları oluşturulmuştur (Alisinanoğlu & Özbey, 2011). Bağlanma Kuramı doğrultusunda ise öğretmenin erişilebilir ve destekleyici rolü ön plana çıkarılmış, çocukların öz değer ve sosyal uyum becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlikler planlanmıştır (Yıldız, 2021).

Programın kazanım ve göstergeleri belirlenirken 2013 MEB Okul Öncesi Eğitim Programı temel alınmış, Caldarella ve Merrell'in (1997) beş sosyal beceri boyutu (akran ilişkileri, özdenetim, akademik beceriler, uyum, atılganlık) dikkate alınarak gerekli eklemeler yapılmıştır. Kullanılan yöntem ve teknikler, farklı yaklaşımlardan (davranışçı, bilişsel, sosyal öğrenme, bilişsel davranışçı) beslenmiştir. Taklit, model alma, doğrudan öğretim, problem çözme, öz kontrol, işbirlikçi öğrenme gibi yöntemler etkinliklerde yaygın şekilde kullanılmıştır (Uzamaz, 2000; Kuzgun, 2009; Dereli, 2008; Uzun, 2020). Etkinlikler hazırlanırken sosyal becerilere ilişkin kuramsal temeller ve yurt dışında ailelere ve eğitimcilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanan sosyal beceri aktiviteleri incelenmiştir. Rol oynama, drama, hikaye anlatımı, oyun, gösteri, model olma gibi teknikler kullanılmış; etkinlikler yaş ve gelişim düzeyine uygun olarak yapılandırılmıştır. Her etkinlik dört aşamada planlanmıştır: dikkat çekme, bilgilendirme, uygulama ve değerlendirme. Program 24 günlük bir eğitim akışıyla, her gün üçer etkinlik olmak üzere toplam 72 etkinlikten oluşmaktadır. Hazırlanan taslak, üç akademisyenden uzman görüşü alınarak revize edilmiş, ardından pilot uygulamayla test edilmiştir. Geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Uygulama sürecinde öncelikle bağımsız öğrenme ölçeği öğretmenler tarafından her çocuk için doldurularak ön testler alınmıştır. Ardından puanları birbirine yakın iki grup belirlenmiş; biri deney, diğeri kontrol grubu olarak atanmıştır. Etkileşimi önlemek amacıyla grupların günlük rutinleri (yemek, oyun vb.) ayrı planlanmıştır. Araştırmacı tarafından öğretmenler bilgilendirilmiştir. Deney grubuna 20 Kasım 2023 – 13 Ocak 2024 tarihleri arasında haftada üç gün olmak üzere toplam sekiz hafta süresince sosyal beceri programı uygulanmıştır. Kontrol grubunda ise yalnızca rutin eğitim programı sürdürülmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 25.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sürecinde öncelikle deney ve kontrol gruplarındaki katılımcı sayısı ve dağılımları incelenmiştir. Gruplardaki birey sayısının 50'nin altında olması nedeniyle verilerin normal dağılıma uygunluğunu test etmek amacıyla Shapiro-Wilk testi uygulanmıştır. Araştırma kapsamında, ön test ve son test puanlarına ilişkin betimsel istatistiklere (aritmetik ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler) yer verilmiştir. Deney ve kontrol gruplarının

ön test ve son test puanları arasındaki farkı incelemek amacıyla Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Ayrıca, deney ve kontrol gruplarının kendi içlerindeki (ön test-son test) puan farklarını belirlemek ve deney grubunun son test ile kalıcılık testi puanları arasındaki farkı incelemek amacıyla Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi tercih edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın çocukların bağımsız öğrenme davranışları üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik olarak; kontrol ve deney gruplarının ön test puanları, ön test-son test karşılaştırmaları, son test puanları ile kalıcılık testine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Deney ve Kontrol Grubu Ön Test Analizleri

Tablo 1'de deney ve kontrol grubunun Okul Öncesi Çocuklar için Bağımsız Öğrenme Davranışları Ölçeği (3-5 yaş) BÖD 3-5 ön test puanlarına ilişkin Mann Whitney U Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 1. Deney ve Kontrol Grupları BÖD 3-5 Ölçeği Ön Test Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Grup	n	Medyan	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Deney	13	38,0	14,27	185,50			
Kontrol	13	38,0	12,73	165,50	74,50	-0,51	0,607

Tablo 1 incelendiğinde, çocukların bağımsız öğrenme beceri düzeyleri ön test puanları deney ve kontrol grubunda olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır ($U=74,50$; $p>0,05$). Elde edilen bulgular, deney ve kontrol grubundaki çocukların bağımsız öğrenme becerisi ön test sonuçlarının benzer olduğunu göstermektedir.

Deney ve Kontrol Grubu Ön-Son Test Analizleri

Deney ve kontrol gruplarının Okul Öncesi Çocuklar İçin Bağımsız Öğrenme Davranışları Ölçeği (3-5 yaş) BÖD 3-5 ön-son test puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 2. Deney ve Kontrol Gruplarının “BÖD 3-5” Ölçeği Ön-Son Test Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi

Grup	Sıralar	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	p
Deney	Negatif Sıralar	0	0,00	0,00	-3,18	0,001*
	Pozitif Sıralar	13	7,00	91,00		
	Eşit	0				
	Toplam	13				
Kontrol	Negatif Sıralar	1	4,50	4,50	-2,54	0,011*
	Pozitif Sıralar	10	6,15	61,50		
	Eşit	2				
	Toplam	13				

* $p<0,05$; pozitif sıralar: son test>ön test, negatif sıralar: ön test>son test

Tablo 2’de görüldüğü üzere deney grubunda yer alan çocukların ön test puanları ile son test puanları arasındaki değişim son test lehine istatistiksel olarak anlamlıdır ($Z=-3,18$; $p<0,05$). Benzer şekilde kontrol grubunda yer alan çocukların ön test puanları ile son test puanları arasındaki değişim son test lehine istatistiksel olarak anlamlıdır ($Z=-2,54$; $p<0,05$). Elde edilen bulgular hem sosyal beceri eğitimi uygulanan deney grubunun hem de kontrol grubunun puanlarında artış olduğunu göstermektedir. Artışın hangi grupta daha fazla olduğunu belirlemek amacıyla deney ve

kontrol gruplarının son testleri karşılaştırılmıştır.

Deney ve Kontrol Grubu Son Test Analizleri

Tablo 3'te deney ve kontrol grubunun Okul Öncesi Çocuklar İçin Bağımsız Öğrenme Davranışları Ölçeği (3-5 yaş) BÖD 3-5 son test puanlarının karşılaştırılması gösteren Mann Whitney U Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 3. Deney ve Kontrol Gruplarının “BÖD 3-5” Ölçeği Son Test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Mann Whitney U Testi

Grup	n	Medyan	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Deney	13	64,0	19,77	257,00	3,0	-4,27	0,000*
Kontrol	13	45,0	7,23	94,00			

*p<0,05

Tablo 3'te görüldüğü üzere, çocukların bağımsız öğrenme beceri düzeyleri son test puanları deney ve kontrol grubunda olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşmıştır (U=3,0; p<0,05). Medyan değerleri dikkate alındığında, deney grubundaki çocukların beceri düzeylerinin (Medyan=64) kontrol grubundaki çocuklara (Medyan=45) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular deneysel işlemin etkili olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifade ile sosyal beceri eğitimi uygulanan deney grubunun bağımsız öğrenme beceri düzeylerinin kontrol grubundaki çocuklara göre daha çok arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Deney Grubu Kalıcılık Testi

Tablo 4'e göre deney grubunun Okul Öncesi Çocuklar İçin Bağımsız Öğrenme Davranışları Ölçeği (3-5 yaş) BÖD 3-5 son test-kalıcılık testi karşılaştırmasını gösteren Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. Deney Grubunun “BÖD 3-5” Ölçeği Son Test ve Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi

Grup	Sıralar	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	p
Deney	Negatif Sıralar	3	2,50	7,50	-0,92	0,357
	Pozitif Sıralar	1	2,50	2,50		
	Eşit	9				
	Toplam	13				

*p<0,05; pozitif sıralar: kalıcılık > sontest, negatif sıralar: sontest>kalıcılık

Tablo 4 incelendiğinde deney grubunun son test ve kalıcılık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur. Elde edilen bulgular çocuklara uygulanan sosyal beceri eğitimi etkisinin devam ettiğini göstermektedir.

Tartışma

Araştırma bulguları, deney grubundaki çocuklara uygulanan Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın, çocukların bağımsız öğrenme davranışları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bandura'nın (1986) sosyal bilişsel kuramına göre bireyler davranışsal, duygusal ve bilişsel olarak içinde bulundukları çevreden etkilenmektedir. Bu bağlamda, uygulanan programın sunduğu olumlu sınıf atmosferi, kullanılan çeşitli öğretim yöntem ve teknikleri ile öğretmenin destekleyici tutumu; çocukların dikkatini verme, yönergeleri hatırlama, öğretmeni dinleme, başladığı bir göreve devam etme ve duygu-davranış kontrolü gibi

becerilerini geliştirerek bağımsız öğrenme davranışlarının desteklenmesine katkı sağlamıştır.

Alan yazında yer alan araştırmalar da sosyal becerilerin desteklenmesinin bağımsız öğrenme davranışlarını geliştirdiği yönündeki bulgularla bu sonuçları desteklemektedir (Atmaca, 2018; Diener & Kim, 2004; Eisenberg et al., 1993; Kaytez & Kadan, 2016; Ladd et al., 1999; McClelland et al., 2000; Ogelman et al., 2023; Samar & Demiriz, 2024; Umay, 2019). Sosyal beceri düzeyi yüksek çocukların öz düzenleme becerilerinin de yüksek olduğu, buna bağlı olarak akran ilişkilerinde daha etkili stratejiler kullanabildikleri görülmektedir (Fabes et al., 1999; Gülseven et al., 2021). Öz düzenleme becerilerinde zorluk yaşayan çocukların ise sosyal çekingenlik gösterme eğiliminde oldukları ve akranlarıyla etkileşim başlatmakta zorlandıkları ifade edilmektedir (Coplan et al., 2001; Fabes et al., 2003).

Uygulama sürecinde elde edilen nitel gözlemler de bu bulguları destekler niteliktedir. Sürece başlarken çocuklardan bazılarının ben yapamam korkuları ile karşılaşmış ve bu duygunun kontrol edilmesinde “ben yapamam deme önce bir dene” gibi cesaretlendirici sloganlar kullanılmış, çocukların görevlere başlamadan önce pes etmeleri önlenmeye çalışılmıştır. Farklı tekniklerle anlatılan hikayeler, yoga ve nefes egzersizleri, sakinleşme sloganları gibi etkinliklerle çocukların duygu düzenleme becerileri desteklenmiştir. Kendini tanıma ve farklılıkları kabul etme gibi kazanımlara yönelik çalışmalarla da çocukların olumlu benlik algısı geliştirilmiştir. Bu durum onların kaygılarını azaltarak bağımsız hareket etmelerini kolaylaştırmıştır. Bu kazanımların, aileler tarafından da fark edildiği ve olumlu geri bildirimlerle desteklendiği gözlemlenmiştir. Araştırma bulguları, olumlu duyguların bilişsel, davranışsal ve akademik performansı artırdığına ilişkin literatürle (Boekaerts, 2011; Ahmed et al., 2012; Ben-Eliahu & Linnenbrink-Garcia, 2011, 2013; Linnenbrink, 2007; Pekrun et al., 2002; Simonds et al., 2007; Whitebread et al., 2009) de örtüşmektedir.

Benzer şekilde, sosyal becerilere yönelik uygulanan çeşitli müdahale programlarının da çocukların bağımsız öğrenme davranışlarını desteklediği görülmektedir. Örneğin, Lee ve Yang’ın (2014) birlikte öğrenme ortamlarının bağımsız öğrenme üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmada, düşük düzeyde bağımsız öğrenme davranışı gösteren çocukların bu tür ortamlarda gelişim gösterdikleri saptanmıştır. Al’s Pals programı (Lynch et al., 2004), PATHS programı (Domitrovich et al., 2007) ve Türkiye’de yapılan çeşitli sosyal beceri eğitim programları (Özbey & Köyceğiz, 2019, 2020; Polat & Özbey, 2021; Gözeler & Özbey, 2023) çocukların öz düzenleme, empati, iş birliği, sorumluluk ve motivasyon gibi alanlarda gelişim gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Kontrol grubunun verilerinde de anlamlı gelişim gözlemlenmiştir. Bu gelişimin, MEB okul öncesi programında yer alan sosyal etkileşimi destekleyen kazanımlara, sınıf içi akran ilişkilerine ve öğretmenin yönlendirmelerine bağlı olduğu düşünülmektedir. Ancak, deney grubunda uygulanan yapılandırılmış Sosyal Beceri Eğitim Programı’nın etkisi, kontrol grubuna göre daha belirgin ve hızlı bir gelişim sağlamıştır.

Sonuç olarak, Sosyal Beceri Eğitim Programı kapsamında çocuklara sunulan bağımsız seçim yapabilecekleri ortamlar, dikkat çekici materyaller, merak uyandırıcı etkinlikler, gelişimsel düzeye uygun görevler ve işbirlikçi öğrenme süreçleri; çocukların başarıma duygularını pekiştirerek bağımsız öğrenme davranışlarını desteklemiştir. Bu bulgular, sosyal becerilerin erken çocukluk döneminde sistemli bir şekilde desteklenmesinin, çocukların öğrenme süreçlerinde daha aktif ve bağımsız bireyler olarak yer almalarını kolaylaştırdığını ortaya koymaktadır.

Sonuçlar ve Öneriler

Araştırma kapsamında uygulanan Sosyal Beceri Eğitim Programı’nın, okul öncesi dönemdeki çocukların bağımsız öğrenme davranışları üzerinde olumlu ve anlamlı etkiler oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okul Öncesi Çocuklar İçin Bağımsız Öğrenme Davranışları

Ölçeği'nden elde edilen veriler doğrultusunda, deney grubunda yer alan çocukların bağımsız öğrenme davranış düzeylerinde program sonrasında istatistiksel olarak anlamlı bir artış meydana gelmiştir. Kontrol grubunda da son test puanları doğrultusunda anlamlı bir gelişme gözlemlenmiş olmakla birlikte, deney ve kontrol gruplarının son test puanları karşılaştırıldığında, deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, deney grubuna uygulanan kalıcılık testi sonuçları, Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın etkisinin uzun vadede de sürdürülebilir olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, yapılandırılmış sosyal beceri eğitiminin, okul öncesi dönemde çocukların bağımsız öğrenme davranışlarını desteklemede etkili ve kalıcı bir araç olduğunu göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

- Sosyal beceri eğitim programlarının, çocukların bağımsız öğrenme davranışları üzerindeki etkisi dikkate alındığında, bu tür programların okul öncesi eğitim kurumlarında yaygınlaştırılması önerilmektedir. Böylece çocukların görev tamamlama, dikkatini sürdürme, yönergeyi takip etme gibi bağımsız öğrenme davranışları desteklenebilir.
- MEB okul öncesi eğitim programı, sosyal-duygusal gelişimi destekleyici yapısıyla çocukların bağımsız öğrenme davranışlarına katkı sunmaktadır. Bu programın, yapılandırılmış sosyal beceri eğitim programlarıyla bütünleştirilerek daha kapsamlı ve sistematik hale getirilmesi önerilmektedir.
- Okul öncesi öğretmenlerinin, çocuklarda bağımsız öğrenme davranışlarını geliştirmede etkili olan sosyal beceri eğitim tekniklerine yönelik hizmet içi eğitimlerle desteklenmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin bu alandaki bilgi ve becerilerinin artırılması, programların sahada daha etkili uygulanmasına olanak sağlayacaktır.
- Sosyal beceri ve bağımsız öğrenme davranışları arasındaki ilişkiyi uzun vadede gözlemlemek adına, sosyal beceri eğitim programlarının etkilerini inceleyen boylamsal çalışmalar yapılması önerilmektedir. Bu tür çalışmalar, bağımsız öğrenmenin sürdürülebilirliğini değerlendirme açısından önemlidir.
- Ebeveynlerin, çocuklarının sosyal becerilerinin bağımsız öğrenme davranışlarını nasıl etkilediğini anlamaları ve bu süreçte destekleyici roller üstlenebilmeleri için bilgilendirici eğitim programlarına dahil edilmesi önerilmektedir.
- Sosyal beceri eğitim programlarının etkililiğini artırmak amacıyla çocukların ilgisini çekecek nitelikte görsel, işitsel ve kinestetik öğrenme materyalleri kullanılmalıdır. Bu tür materyaller, çocukların dikkatini sürdürmesine ve başladıkları görevleri bağımsız şekilde tamamlamalarına katkı sağlayabilir.
- Okul öncesi eğitim ortamlarının çocukların kendi başlarına görev üstlenmelerine ve sürdürebilmelerine olanak sağlayacak şekilde düzenlenmesi önemlidir. Sosyal etkileşimi destekleyen, güvenli, zengin ve yapılandırılmış öğrenme ortamları, çocukların hem sosyal becerilerini hem de bağımsız öğrenme davranışlarını geliştirecektir.

Beyannameler

Teşekkür: Geçerli değil.

Yazarların katkıları: Yazar HK, makalenin tüm aşamalarında aktif bir şekilde çalışmıştır. Özellikle giriş, yöntem ve tartışma bölümlerinin hazırlanmasında, verilerin toplanmasında, özet ve abstract yazımında büyük katkı sağlamıştır. Yazar SÖ, araştırma verilerinin yorumlanması, makalenin yazım sürecinde yaptığı eleştiriler ve öneriler ile çalışmanın kalitesini artırmıştır. Her iki yazar da makalenin son okumalarını ve düzenlemelerini yaparak incelemiş ve onaylamıştır.

Çıkar çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir

Finansman: Bu araştırma kamu, ticari veya kar amacı gütmeyen sektörlerdeki herhangi bir finansman kuruluşundan özel bir hibe almamıştır.

Etik Onay ve Katılım İzni: Araştırmada veri toplamadan önce Gazi Üniversitesi etik kuruluna başvurulmuş E-77082166-302.08.01-686504 no'lu bilimsel ve eğitim amaçlı izin alınmıştır. Aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığına başvuru yapılmış ve izin alınmıştır. Katılımcılar çocuk olduğu için velilerine onam formu sunulmuş ve gönüllü olanların çocukları çalışmaya dahil edilmiştir.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar, dergi ile yayımlanan çalışmalarının telif hakkını korur. Çalışmalar CC BY 4.0 lisansı altında lisanslanmıştır.

Kaynakça

- Acun Kapıkıran, N., Bora İvrendi, A., & Adak, A. (2006). Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri: Durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 19- 27.
- Adler, A. (2017). *İnsanı tanıma sanatı*. Say Yayınları.
- Ahmed, W., van der Werf, G., Kuyper, H., & Minnaert, A. (2013). Emotions, self-regulated learning, and achievement in mathematics: A growth curve analysis. *Journal of Educational Psychology*, 105(1), 150–161. <https://doi.org/10.1037/a0030160>
- Alisinanoğlu, F. & Özbey, S. (2011). *Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceri ve Problem Davranış Eğitimi*. Morpa Kültür Yayınları.
- Atmaca, R. N. (2018). *Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme ve sosyal beceri düzeyleri ile annelerin empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayın No. 586628) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. <https://tez.yok.gov.tr>
- Ben-Eliyahu, A., & Linnenbrink-Garcia, L. (2011, April). *Achievement goal orientations, emotions, and engagement: A focus on the varying role of emotions in favorite and least-favorite classes* [Conference presentation]. Annual Meeting of the American Educational Research Association, New Orleans, LA, United States.
- Ben-Eliyahu, A., & Linnenbrink-Garcia, L. (2013). Extending self-regulated learning to include self-regulated emotion strategies. *Motivation and Emotion*, 37, 558-573.
- Boekaerts, M. (2011). Emotions, emotion regulation, and self-regulation of learning. In B.
- Bugental, D. B. & Grusec, J. (2006). Socialization Theory. In K. H. Rubin (Eds.), *Handbook of Child Psychology: Vol. 3. Social, Emotional, and Personality Development* (pp. 366-428) New York: Wiley.
- Büyüköztürk, Ş. Çakmak, E. K. Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Caldarella, P. & Merrell, K. W. (1997). Common dimensions of social skills of children and adolescents: A taxonomy of positive behaviors. *School Psychology Review*, 26(2), 264-278.
- Coie, J. D., Dodge, K. A., & Kupersmidt, J. B. (1990). Peer group behavior and social status. In S. R. Asher & J. D. Coie (Eds.), *Peer rejection in childhood* (pp. 17–59). Cambridge University Press.
- Coplan, R. J., Gavinski-Molina, M. H., Lagace-Seguin, D. G., & Wichmann, C. (2001). When girls versus boys play alone: nonsocial play and adjustment in kindergarten. *Developmental Psychology*, 37(4), 464.
- Değirmenci, B. (2020). *Yaratıcı drama temelli etkinliklerin okul öncesi çocukların problem çözme ve sosyal beceri düzeylerine etkisi*. (Yayın No. 620909) [Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. <https://tez.yok.gov.tr>
- Dereli, E. (2008). *Çocuklar için sosyal beceri eğitim programının 6 yaş çocukların sosyal problem çözme becerilerine etkisi*. (Yayın No. 218632) [Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. <https://tez.yok.gov.tr>
- Diener, M. L., & Kim, D. Y. (2004). Maternal and child predictors of preschool children's social competence. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 25(1), 3-24.
- Domitrovich, C. E., Cortes, R. C., & Greenberg, M. T. (2007). Improving young children's social and emotional competence: A randomized trial of the preschool "PATHS" curriculum. *The Journal of Primary Prevention*, 28(2), 67-91.
- Dörr, L., & Perels, F. (2020). Improving young children's self-regulated learning using a combination of direct and indirect interventions. *Early Child Development and Care*, 190(16), 2581-2593.
- Dursun, N., Sarı, B., & Ogelman, H. G. (2023). Anne-Çocuk İletişiminin Küçük Çocukların Bağımsız Öğrenme Davranışları Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi. *Göbeklitepe Eğitim ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 23-38.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., Bernzweig, J., & Karbon, M. (1993). The relations of emotionality and regulation to preschoolers' social skills and sociometric status. *Child Development*, 64, 1418–1438. <http://dx.doi.org/10.2307/1131543>
- Fabes, R. A., Eisenberg, N., Jones, S., Smith, M., Guthrie, I., Poulin, R., Stephanie, S. & Friedman, J. (1999).

- Regulation, emotionality, and preschoolers' socially competent peer interactions. *Child Development*, 70(2), 432-442.
- Fabes, R. A., Martin, C. L., Hanish, L. D., Anders, M. C., & Madden-Derdich, D. A. (2003). Early school competence: The roles of sex-segregated play and effortful control. *Developmental Psychology*, 39(5), 848-858. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.39.5.848>
- Gözeler, M. K., & Özbey, S. (2023). Okul öncesi çocuklarda öz düzenleme becerileri: İçsel motivasyonu destekleyici eğitim programının etkisi. *Pearson Journal*, 8(24), 202-228.
- Gresham, F. M. (2001). Assessment of social skills in children and adolescents. In J. J. W. Andrews, D. H. Saklofske, & H. L. Janzen (Eds.), *Handbook of psychoeducational assessment: Ability, achievement, and behavior in children* (ss. 325-355). Academic Press.
- Gülay, H. & Akman, B. (2009). *Okul öncesi dönemde sosyal beceriler*. Pegem Akademi.
- Gülseven, Z., Liu, Y., Ma, T. L., Yu, M. V. B., Simpkins, S. D., Vandell, D. L. & Zarrett, N. (2021). The development of cooperation and self-control in middle childhood: Associations with earlier maternal and paternal parenting. *Dev Psychol*, 57(3), 397-409.
- Jurevičienė, M., Kaffemanienė, I., & Ruškus, J. (2012). Concept and structural components of social skills. *Baltic Journal of Sport and Health Sciences*, 3(86).
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayınevi.
- Kaytez, N. & Kadan, G. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarında akademik benlik saygısı ile kişiler arası problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5, 332-342.
- Kuzgun, Y. (2009). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Nobel Yayınevi.
- Ladd, G. W., Birch, S. H., & Buhs, E. S. (1999). Children's social and scholastic lives in kindergarten: Related spheres of influence. *Child Development*, 70(6), 1373-1400. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00101>
- Lee, D. Y., & Yang, Y. C. (2014). The effect of co-regulated learning activities on the improvement of self-regulated learning skills in collaborative learning environments. *Educational Technology International*, 15(2), 49-69.
- Linnenbrink, E. A. (2007). The role of affect in student learning: A multi-dimensional approach to considering the interaction of affect, motivation, and engagement. In P. Schutz & R. Pekrun (Eds.), *Emotion in education* (ss. 107-124). CA: Academic.
- Lynch, K. B., Geller, S. R., & Schmidt, M. G. (2004). Multi-year evaluation of the effectiveness of a resilience-based prevention program for young children. *The Journal of Primary Prevention*, 24(3), 335-353.
- McClelland, M. M., Morrison, F. J., & Holmes, D. L. (2000). Children at-risk for early academic problems: The role of learning-related social skills. *Early Childhood Research Quarterly*, 15(3), 307-329.
- Ogelman, H. G., Saraç S., & Özbilen, A. E. (2023). Okul öncesinde sosyal becerilerin öğrenmede öz düzenleme düzeyini yordayıcı etkisi. *International Anatolia Academic Online Journal Social Sciences Journal*, 9(2), 1-11.
- Ogelman, H. G., & Kaya, R. (2023). Okul öncesi dönem çocuklarının bağımsız öğrenme davranışları ile okula uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 77-89.
- Özbey, S., & Köyceğiz, M. (2019). Investigation of the effect of social skills training on the motivation levels of preschool children. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 11(5), 477-486.
- Özbey, S., & Köyceğiz, M. (2020). A study on the effect of the social skill education on the academic self respect and problem solving skills of the pre-school children. *International e-Journal of Educational Studies*, 4(8), 176-189.
- Pekrun, R., Goetz, T., Titz, W., & Perry, R. P. (2002). Academic emotions in students' self-regulated learning and achievement: A program of quantitative and qualitative research. *Educational Psychologist*, 37, 91-106. [doi:10.1207/S15326985EP3702_4](https://doi.org/10.1207/S15326985EP3702_4)
- Polat, E. B. & Özbey, S. (2021). Okul öncesinde sosyal değerler eğitimi programının öz düzenleme, sosyal beceri ve problem davranışlar üzerindeki etkisi. *FSM İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (18), 287-316.
- Samancı, O. & Uçan, Z. (2017). Çocuklarda sosyal beceri eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 281-288.

- Samar, Y., & Demiriz, S. (2024). Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(21), 36-57.
- Saraç, S., Karakelle, S. & Whitebread, D. (2019). Okul öncesi çocuklar için bağımsız öğrenme davranışları ölçeği 3-5 (BÖD 3-5): Türkçe formu için geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İlköğretim Online*, 18(3).
- Sevinç, M. (2005). *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar*. Morpa Kültür Yayınları.
- Shapiro, L. E. (2004). *Yüksek EQ'lu Bir Çocuk Yetiştirmek: Anne Babalar İçin Duygusal Zeka Rehberi* (Ü. Kartal, Çev.). Varlık Yayınları.
- Simonds, J., Kieras, J. E., Rueda, M. R., & Rothbart, M. K. (2007). Effortful control, executive attention, and emotional regulation in 7-10 year old children. *Cognitive Development*, 22(4), 474-488.
- Umay, U. H. (2019). *60-72 aylık çocukların sosyal becerilerinin problem çözme becerilerini yordama gücü*. (Yayın No. 564172) [Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr>
- Uzamaz, F. (2000). Ergenlerde sosyal beceriler ve değerlendirme yöntemleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(6).
- Uzun, H. (2020). Erken çocuklukta sosyal beceri eğitimi. Aslan, D. (Ed.), *Sosyal beceri eğitimi* (s.247-271). Pegem Akademi.
- Yıldız, S. (2021). Yaşamın ilk yıllarında sosyal beceriler. H. G. Ogelman (Ed.), *Kuramlar eşliğinde sosyal beceriler* (s.3-30). Eğiten Kitap.
- Whitebread, D., Coltman, P., Pasternak, D. P., Sangster, C., Grau, V., Bingham, S., Almeqdad, Q., & Demetriou, D. (2009). The development of two observational tools for assessing metacognition and self-regulated learning in young children. *Metacognition and Learning*, 4(1), 63–85. <https://doi.org/10.1007/s11409-008-9033-1>
- Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a self-regulated learner: An overview. *Theory Into Practice*, 41(2), 64-70.